

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

Шифр _____

Наказ ректора
про затвердження теми

«До захисту допускається»
завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ І.І. Рекуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему

**«Реформування сфери громадського здоров'я в Сумській області як
елемент розвитку регіональної системи охорони здоров'я»
(на прикладі КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний
центр соціально небезпечних захворювань»)»**

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Управління та адміністрування в охороні здоров'я»

здобувача освіти групи УЗ-мз.11с Деміхова Олексія Ігоровича

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання

на відповідне джерело _____ Деміхов О.І.

Науковий керівник

старший викладач кафедри управління
ім. Олега Балацького, к.е.н., доцент
Опанасюк Юлія Анатоліївна

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ І.І. Рекуненко
« ____ » _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
за спеціальністю

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Управління та адміністрування в охороні здоров'я»
здобувача освіти групи УЗ.мз-11с
Деміхова Олексія Ігоровича

1. Тема роботи «Реформування сфери громадського здоров'я в Сумській області як елемент розвитку регіональної системи охорони здоров'я (на прикладі КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань»)» затверджена наказом по СумДУ № _____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
2. Термін здачі закінченої роботи _____.
3. Мета кваліфікаційної роботи: теоретичне обґрунтування, а також визначення основних напрямів і рекомендацій щодо реформування сфери громадського здоров'я як напряму розвитку сфери охорони здоров'я на регіональному рівні на прикладі КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».
4. Об'єкт дослідження: діяльність КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».
5. Предмет дослідження: комунікаційна стратегія КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань», яка спрямована на промоцію сфери громадського здоров'я в регіоні.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах: Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства охорони здоров'я України, накази КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань», монографії, підручники, навчальні

посібники, статті та тези наукових конференцій вітчизняних та зарубіжних авторів, Інтернет-ресурси, Державні стандарти України (ДСТУ), щорічна статистична звітність Держкомстату України, щорічна статистична звітність та аналітичні документи КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

Робота виконувалась в рамках НДР другої половини дня «Формування принципів, методів і механізмів державного управління в сфері науково-освітніх проектів та інфраструктурних програм житлового господарства в рамках інформаційно-комунікаційної адаптації до європейських стандартів» (номер державної реєстрації 0117U003352), терміни: 01.05.2017-01.05.2022.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я	30.10.2021р.
II	РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	15.11.2021р.
III	РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДСЬКИМ ЗДОРОВ'ЯМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	30.11.2021р.

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі I студент має дослідити:

1. Основні напрями в сфері розбудови громадського здоров'я на національному та регіональному рівнях.

2. Узагальнити і оцінити підходи до підготовки та реалізації процесів створення та реформування громадського здоров'я.

У розділі II студент має:

1. Зібрати матеріали з показниками розбудови громадського здоров'я та підготовки та реалізації комунікаційних стратегій громадського здоров'я на регіональному рівні в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

2. Проаналізувати показники підготовки та реалізації комунікаційних стратегій громадського здоров'я на регіональному рівні в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

У розділі III студент має:

1. Виявити тенденції розвитку ситуації на поточний момент в сфері громадського здоров'я на світовому, українському на сумському регіональному рівнях.

2. Надати рекомендації щодо покращення процесів адміністрування підготовки та реалізації комунікаційних стратегій громадського здоров'я на регіональному рівні в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

3. Систематизувати розроблені матеріали та оформити роботу.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I			
II			
III			

9. Дата видачі завдання _____

Керівник кваліфікаційної роботи: _____ Опанасюк Ю.А.
(підпис)

Завдання до виконання одержала: _____ Деміхов О.І.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

В роботі розглянуто актуальний напрям в сфері реформування охорони здоров'я в Україні – розвиток громадського здоров'я на регіональному рівні.

Досліджені теоретичні та законодавчі аспекти реформування громадського здоров'я в Україні, вивчений закордонний кращий досвід.

Вивчені особливості розвитку громадського здоров'я на регіональному рівні на прикладі розробки та реалізації комунікаційної стратегії КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань». На основі аналізу виявлені певні проблеми в цій площині і розроблені заходи для покращення подальших заходів з адвокації та промоції громадського здоров'я на рівні громад. Обґрунтовані комплексні заходи з удосконалення процесів підготовки та реалізації комунікаційних стратегій в громадському здоров'ї на регіональному рівні в Україні.

В Україні загалом сформовано правові засади для розвитку громадського здоров'я. Головним координатором у процесі подальшого такого розвитку слід визначити Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. Рекомендовано використовувати мережевий підхід до налагодження взаємодії Центру з регіонами, що дозволить системно впроваджувати культуру здоров'я на місцях. При цьому належну увагу слід приділити заходам з попередження захворювань та формування сприятливого життєвого середовища. З цією метою, безумовно, слід посилювати фінансову та інституційну спроможність Центру. Крім результатів у сфері збереження здоров'я, такий підхід суттєво сприятиме виконанню домовленостей в рамках Угоди про асоціацію з ЄС.

В роботі доводиться, що за допомогою інструментів публічної політики в сфері громадського здоров'я формується культура здоров'я в містах і регіонах України як багатогранна концепція.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає ___ найменування. Загальний обсяг магістерської роботи становить ___ сторінок, у тому числі ___ таблиці, список використаних джерел на ___ сторінках.

Актуальність теми. В сучасний період загострення глобальних епідеміологічних загроз питання промоції сфери громадського здоров'я набуває нового, актуального значення. Успішна розробка та подальша реалізація комунікаційних стратегій в громадському здоров'ї дозволяє фахівцям галузі в перспективі знижувати показники захворюваності, покращувати якість життя та виходити на рівень ефективної профілактики хронічних хвороб.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування, а також визначення основних напрямів і рекомендацій щодо розбудови громадського здоров'я, в тому числі підготовки та реалізації комунікаційних стратегій громадського здоров'я на регіональному рівні в Україні на підставі аналізу відповідної діяльності КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

Відповідно до поставленої мети були вирішені наступні задачі:

- аналіз теоретичних та методологічних підходів щодо розбудови системи громадського здоров'я на світовому, національному на регіональному рівнях;
- дослідження організації роботи щодо розбудови громадського здоров'я та реалізації комунікаційних стратегій в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань»;
- розроблення та обґрунтування комплексу заходів з удосконалення процесів підготовки та реалізації комунікаційних стратегій в громадському здоров'ї на регіональному рівні в Україні.

Предметом дослідження є управлінські процеси планування та реалізації комунікаційних стратегій в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері громадського здоров'я.

Об'єктом дослідження є діяльність КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері модернізації громадського здоров'я.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи аналізу. У роботі було використано ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз.

Наукова новизна полягає в удосконаленні:

- науково-методичних підходів до аналізу процесів розбудови системи громадського здоров'я на різних рівнях управління, а також розгортання комунікаційної стратегії регіонального рівня в медичній галузі з боку КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань»;

- підходів до управління комунікаціями в медичній сфері.

Ключові слова: медичний заклад, медична реформа в Україні, стратегія, комунікація, громадське здоров'я.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я	
1.1 Громадське здоров'я як елемент національної системи охорони здоров'я	
1.2 Ключові аспекти розбудови системи громадського здоров'я на регіональному рівні – погляд дослідників.....	
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	
2.1. Сучасний аналіз стану громадського здоров'я в Україні	
2.2. Досвід управління комунікаціями КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері громадського здоров'я на регіональному рівні.....	
РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДСЬКИМ ЗДОРОВ'ЯМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми.

В сучасний період загострення глобальних епідеміологічних загроз питання створення та подальшої промоції сфери громадського здоров'я набуває нового, актуального значення. Успішна розробка та подальша реалізація комунікаційних стратегій в громадському здоров'ї дозволяє фахівцям галузі в перспективі знижувати показники захворюваності, покращувати якість життя та виходити на рівень ефективної профілактики хронічних хвороб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням питань побудови системи громадського здоров'я та стратегічних комунікацій в цій сфері займалась ціла низка українських та іноземних науковців.

Зокрема, такі дослідники як Я.Ф. Радиш і М.М. Білинська [22], О.В. Баєва, М.М. Білинська і Л.І. Жаліло [38], E. Gadsby, S. Peckham, A. Kvit, K. Ruskykh [42], О.І. Деміхов О.І. та І.О. Дегтярєва [18; 19; 39], О.І. Деміхов [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 40; 41], О.І. Деміхов О.І. та І.С. Мальонкіна [20], Л.М. Таранюк, І.І. Д'яконова, І.В. Белова, О.М. Замора, Н.В. Деміхова, О.І. Деміхов [36], І.В. Белова, І.І. Д'яконова, Л.М. Таранюк, О.І. Деміхов [4], Л.М. Таранюк, О.М. Замора, О.І. Деміхов [37], О.І. Деміхов, І.О. Белова, Л.М. Таранюк [17], О.І. Деміхов, А.Ф. Шипко, С.П. Шкляр [21], A. Shipko, S. Shklyar, O. Demikhov, H. Dzwigol [43] в своїх публікаціях аналізували розвиток медичної сфери, еволюцію становлення системи громадського здоров'я в світі та Україні, а також аспекти комунікацій між органами публічної влади різних рівнів, медичними закладами всіх форм власності, громадськими організаціями, пацієнтами та населенням.

В ході підготовки цієї кваліфікаційної роботи магістра автором отримано:

- Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №105187 від 04.06.21р. «Аналіз результативності впровадження системи протиковідних

заходів країнами як елемент стабілізації безпеки здоров'я населення у світі» [33].

- Патент на корисну модель №148886, UA, МПК А61В 5/00. Спосіб оцінки профілактичного потенціалу населення регіону з урахуванням рівня якості довкілля // О.І. Деміхов, В.Ф. Орловський, І.О. Дегтярьова, Н.В. Деміхова, Л.В. Черкашина, Г.С. Барчан, А.С. Шкляр, А.О. Деміхов (Україна); СумДУ. – № u202101259; заяв. 15.03.2021; опубл. 29.09.2021, Бюл. № 39 [28].

Мета та задачі дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування, а також визначення основних напрямів і рекомендацій щодо розбудови громадського здоров'я, в тому числі підготовки та реалізації комунікаційних стратегій громадського здоров'я на регіональному рівні в Україні на підставі аналізу відповідної діяльності КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

Відповідно до поставленої мети були вирішені наступні **задачі**:

- аналіз теоретичних та методологічних підходів щодо розбудови системи громадського здоров'я на світовому, національному на регіональному рівнях;
- дослідження організації роботи щодо розбудови громадського здоров'я та реалізації комунікаційних стратегій в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань»;
- розроблення та обґрунтування комплексу заходів з удосконалення процесів підготовки та реалізації комунікаційних стратегій в громадському здоров'ї на регіональному рівні в Україні.

Предметом дослідження є управлінські процеси планування та реалізації комунікаційних стратегій в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері громадського здоров'я.

Об'єктом дослідження є діяльність КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері модернізації громадського здоров'я.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи аналізу. У роботі було використано ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз.

Теоретико-методологічною основою дослідження є законодавчі і нормативно-правові підзаконні акти України та ЄС, моніторинги міжнародних спеціалізованих організацій, висновки аналітичних центрів, праці дослідників у сфері стратегічних комунікацій бізнесу, органів публічної влади та громад в медичній галузі і в громадському здоров'ї зокрема.

Наукова новизна полягає в удосконаленні:

- науково-методичних підходів до аналізу процесів розбудови системи громадського здоров'я на різних рівнях управління, а також розгортання комунікаційної стратегії регіонального рівня в медичній галузі з боку КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань»;

- підходів до управління комунікаціями в медичній сфері.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає ___ найменування. Загальний обсяг магістерської роботи становить ___ сторінок, у тому числі ___ таблиці, список використаних джерел на ___ сторінках.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

1.1 Громадське здоров'я як елемент національної системи охорони здоров'я

Вивченням питань реформування медичної сфери та еволюції громадського здоров'я займалась ціла низка українських та іноземних дослідників.

Такі дослідники як Я.Ф. Радиш і М.М. Білинська [22], О.В. Баєва, М.М. Білинська і Л.І. Жаліло [38], E. Gadsby, S. Peckham, A. Kvit, K. Ruskykh [42], О.І. Деміхов О.І. та І.О. Дегтярьова [18; 19; 39], О.І. Деміхов [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 40; 41], О.І. Деміхов О.І. та І.С. Мальонкіна [20], Л.М. Таранюк, І.І. Д'яконова, І.В. Белова, О.М. Замора, Н.В. Деміхова, О.І. Деміхов [36], І.В. Белова, І.І. Д'яконова, Л.М. Таранюк, О.І. Деміхов [4], Л.М. Таранюк, О.М. Замора, О.І. Деміхов [37], О.І. Деміхов, І.О. Белова, Л.М. Таранюк [17], О.І. Деміхов, А.Ф. Шипко, С.П. Шкляр [21], A. Shipko, S. Shklyar, O. Demikhov, H. Dzwigol [43] в своїх публікаціях аналізували розвиток медичної сфери, еволюцію становлення системи громадського здоров'я в світі та Україні, а також аспекти комунікацій між органами публічної влади різних рівнів, медичними закладами всіх форм власності, громадськими організаціями, пацієнтами та населенням.

Нині в світі запроваджується новий формат розвитку сфери охорони здоров'я, який можна назвати «Включенням питання здоров'я населення у всі публічні політики держави».

Саме вивчення аспектів впливу урбанізації на стан профілактики, моніторингу і оцінки захворюваності міського населення, якості його життя, можливості ведення здорового способу життя дозволить виробити нові підходи до формування і реалізації публічної політики в сфері громадського здоров'я в Україні. На нашу думку, аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду публічної політики в сфері громадського здоров'я є актуальним і дозволить значно

розширити уявлення про роль держави, органів місцевого самоврядування, громадськості і стейкхолдерів в цих процесах [5].

На думку дослідників В. Короленка і В. Ляшка, громадське здоров'я – це система наукових, політичних, економічних, медико-соціальних заходів, спрямованих на організацію зусиль суспільства, державних та недержавних інституцій, громад та окремих осіб щодо зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, продовження активного і працездатного віку шляхом забезпечення умов, за яких люди можуть бути здоровими, а також заохочення до здорового способу життя [26].

Природне та перевлаштоване людиною під себе навколишнє середовище впливає на здоров'я городян через географію і клімат, якість житла, повітря, транспорту систему та інфраструктуру. Соціальні та економічні умови, враховуючи доступність можливостей в сфері економіки та освіти, безпеки і правопорядку, соціального забезпечення та однакості, гендерної рівності, здійснюють величезний вплив на здоров'я мешканців міст. Безпека і якість продуктів харчування впливає на здоров'я за рахунок недостачі харчів з причин посухи і переходу на насичені калоріями дієти з високим вмістом жиру, цукру і солі. Також на загальний стан здоров'я популяції міста впливають такі ключові аспекти як доступ до послуг первинної медико-соціальної допомоги високої якості і загальне охоплення та організація невідкладної меддопомоги. І нарешті, управління міським господарством нероздільно пов'язано зі здоров'ям і добробутом громадян за рахунок здатності муніципалітетом створити в місті платформу, яка дозволить мешканцям використати свої таланти для покращення власних соціальних і економічних умов життя.

Рівність в області здоров'я - це, перш за все, питання соціальної справедливості і показник здатності міст забезпечити своїх громадян необхідними умовами для здоров'я і благополуччя, а також допомогти їм у досягненні власних прагнень і реалізації потенційних можливостей. Такі честолюбні плани можуть бути реалізовані за рахунок переорієнтації

наших традиційних підходів. Це має на увазі возз'єднання громадської охорони здоров'я і містобудування в рамках багаторівневої структури міського управління [34].

Поступово уряди провідних країн світу змінюють парадигму розвитку сфери охорони громадського здоров'я. Якщо раніше в ході побудови публічної політики в цій сфері акцентувалась увага саме на проблемах смертності і захворюваності, то зараз технократи вирішують завдання щодо покращення здоров'я і підвищення рівня добробуту. Тобто уряди почали аналізувати великі обсяги даних і дійшли до висновку, що рівень добробуту популяції є першопричиною формування рівня її захворюваності, і ця кореляція є зворотною [5].

Таким чином, дослідники акцентують увагу на актуальності та важливості розвитку громадського здоров'я як невід'ємного елемента загальної системи охорони здоров'я.

Далі розглянемо основні аспекти розбудови системи громадського здоров'я на регіональному рівні, оскільки цей напрям є особливо актуальним в контексті боротьби з пандемією COVID-19 та постійним нарощуванням глобальних епідеміологічних загроз для населення.

1.2 Ключові аспекти розбудови системи громадського здоров'я на регіональному рівні – погляд дослідників

Публічне управління в сфері охорони здоров'я, і громадського здоров'я зокрема, останнім часом стає предметом досліджень численного кола науковців. Так, М.В. Банчук і О.М. Дзюба [3] в своїй публікації розглядають проблематику міжгалузевої взаємодії органів публічної влади в сфері охорони здоров'я. В.М. Князевич, Т.П. Авраменко, В.В. Короленко [23] розробляли концептуальні підходи до вдосконалення публічного управління у сфері

охорони здоров'я в Україні з урахуванням глобальних викликів. В своїй монографії М.В. Співак [35] вивчав стан і перспективи вітчизняної і закордонної державної політики здоров'язбереження. Т.П. Авраменко, Л.І. Жаліло, О.І. Мартинюк та ін. [30] в своїй праці розглядали аспекти управління змінами в охороні здоров'я як складової соціальної політики та розвиток організаційно-правових засад реформування цієї галузі в Україні на регіональному рівні. Автори під керівництвом М.М. Білинської та Я.Ф. Радиша [22] в своїй колективній монографії досліджували питання стратегічного планування охорони здоров'я, організації меддопомоги у пілотних проектах, напрями державної політики з профілактики соціально небезпечних хвороб, запровадження культури ведення здорового способу життя населення, особливості розвитку сфери громадського здоров'я.

Дотепер не охоплені ґрунтовними науковими дослідженнями питання підготовки і добору фахівців сфери громадського здоров'я, особливо в контексті забезпеченості ними на регіональному рівні. Також не достатньо розкрито в сучасних роботах дослідників проблематика активної промоції вакцинації від коронавірусної інфекції з боку представників центрів громадського здоров'я та потреб їх матеріально-технічного дооснащення.

У власній статті [19] автор кваліфікаційної роботи магістра зазначає, що в сучасних умовах глобалізації питання самодостатності громад міст безпосередньо пов'язане зі станом здоров'я і колективною стабільністю у всіх її проявах. Все частіше керівництво держав, представники влади міст, лідери думок і топ-менеджмент корпорацій акцентують увагу на необхідності інвестування в людей, боротьбі з бідністю і хворобами, відкритті доступу до суспільних благ та послуг, формуванні інклюзивних суспільств, сталому споживанні і виробництві, екологічних програмах, профілактиці захворюваності, екосистемах в бізнесі, ін. Проблематика формування здорового способу життя і збереження здоров'я своєї громади як основної властивості людського капіталу стає для муніципалітетів пріоритетною. Вказані

управлінські напрями підтверджують актуальність нашої теми – зв'язок публічної політики громадського здоров'я з формуванням культури здоров'я в місті.

З огляду на актуальність проблематики, невирішеним залишається питання системного прищеплення всім ланкам міського управління і городянам культури здоров'я за допомогою інструментів публічної політики громадського здоров'я. Інструменти такого управлінського впливу на формування і підтримку здоров'я громади міста ще не розкриті повністю в публікаціях інших дослідників.

Крім того, містам необхідно забезпечити взаємозв'язок публічної політики, економічних інвестиційних програм і докладати всіх зусиль для справедливого розподілу ресурсів. Поєднання таких підходів до управління, які зроблять здоров'я і благополуччя доступними для всіх, сприятиме впровадженню інновацій і використання інвестицій для популяризації здорового способу життя та профілактики захворювань. Таким чином, за допомогою інструментів публічної політики в сфері громадського здоров'я буде формуватися культура здоров'я в місті як багатогранна концепція. Місто стає кластером здорового способу життя [19].

Крім того, автор кваліфікаційної роботи магістра в своїй публікації [18] відмічає, що залишається необхідність в цифровізації системи громадського здоров'я на місцях. Як вказують експерти на основі проведеного регіонального моніторингу, лікарні і департаменти охорони здоров'я недостатньо укомплектовані комп'ютерним забезпеченням, в обласних бюджетах коштів більшості регіонів кошти на вказані цілі не передбачені, регіональні програми інформатизації (цифровізації) прийняті не у всіх областях [2]. Також не потребує доказів проблема відповідного кадрового забезпечення.

Діяльність департаментів з охорони здоров'я обласних державних адміністрацій також ще не відповідає сучасним вимогам та не передбачає активного використання цифрових можливостей. Їх завдання в основному

пов'язані з розвитком мережі закладів охорони здоров'я на території області, запобіганням та ліквідацією інфекційних захворювань, епідемій, організацією надання медико-санітарної допомоги населенню, що засвідчено в положеннях про ці структури.

В Україні загалом сформовано правові засади для застосування цифрових технологій у сфері громадського здоров'я. Проте, потребує вдосконалення базовий документ – Концепція розвитку системи громадського здоров'я, зокрема в контексті доповнення її положеннями про цифрові технології та актуальні напрями подальшої діяльності. Відповідно, необхідне розроблення та схвалення плану заходів з реалізації Концепції на 2021-й і наступні роки. Головним координатором у процесі реалізації цього плану слід визначити Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, який би за мережевим підходом системно організовував впровадження цифрових технологій на місцях. При цьому належну увагу слід приділити заходам з попередження захворювань та формування сприятливого життєвого середовища. З цією метою, безумовно, слід посилювати фінансову та інституційну спроможність Центру. Крім результатів у сфері збереження здоров'я, такий підхід суттєво сприяв би й виконанню домовленостей в рамках Угоди про асоціацію з ЄС.

Враховуючи множину запропонованих напрямів подальшого запровадження нових цифрових технологій у сфері ГЗ, предметом подальших розвідок має стати механізм їх практичної реалізації [18].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що модернізація системи громадського здоров'я на регіональному рівні є актуальним завданням як для держави, так і для локальних громад, які мають будувати сферу профілактики захворюваності, в тому числі захворюваності на особливо небезпечні хвороби.

В II розділі ми розглянемо процес становлення системи громадського здоров'я в Україні.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

2.1 Сучасний аналіз стану громадського здоров'я в Україні

Як зазначає автор роботи в своїх наукових публікаціях [14], у сучасному світі процеси урбанізації пришвидшуються, відбуваються суттєві зміни в територіальній організації життя населення. На фоні зміни клімату, епідемії COVID-19 і трансформації економічних моделей цілих держав, роль населених пунктів і крупних міст в прогресі суспільства постійно зростає, і благоустрій на регіональному і локальному рівнях виконує в цій системі важливу функцію – формує в населеному пункті середовище, придатне для життя, стимулює збереження та відтворення здоров'я громади. В умовах щільної міської забудови проблеми громадського здоров'я і стану екології лише посилюються, тому для комплексного вирішення цих питань вкрай необхідно на рівні місцевих суб'єктів публічного управління стратегічно планувати заходи з благоустрою територій. Ці аспекти безпосередньо впливають на якість життя, стан здоров'я і рівень безпеки всіх членів громади. Ураховуючи взаємозв'язок благоустрою з громадським здоров'ям, дослідження відповідної публічної політики є надзвичайно актуальним. За Концепцією розвитку системи громадського здоров'я, схваленої Урядом України в 2016 році [29], з урахуванням термінології Всесвітньої організації охорони здоров'я, система громадського здоров'я – це комплекс інструментів, процедур та заходів, що реалізуються державними та недержавними інституціями для зміцнення здоров'я населення, попередження захворювань, збільшення тривалості активного та працездатного віку і заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства.

Зростання чисельності міського населення є одним з головних питань громадського здоров'я в Україні. Темпи урбанізації перевищують можливості

органів місцевого самоврядування розвивати міську інфраструктуру. Це викликає проблеми в сфері якості життя та здоров'я громади. Висока щільність проживання викликає техногенне навантаження на природу, забруднення повітря і питної води, посилює невирішеність питання утилізації відходів. Вказані фактори викликають хронічні хвороби легень, серцево-судинні захворювання, алергію, порушення репродуктивної сфери, опорно-рухового апарату тощо. Okремо стоїть питання неякісного житла і побутових умов проживання значної кількості городян. Вентиляційні системи в будівлях часто є в незадовільному стані. У міському середовищі з кожним роком зростає рівень електромагнітного випромінювання радіочастот, рівень електричного і магнітного полів, статичного електричного поля, віброакустичного забруднення [14].

Для розуміння регіонального контексту процесів розбудови системи громадського здоров'я в Україні вивчемо діяльність такого закладу сфери охорони здоров'я як КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

Так, на фоні поширення коронавірусу COVID-19 питання розвитку системи громадського здоров'я в регіонах набуло додаткової актуальності. Особливо гостро в сучасних умовах стає питання активної промоції вакцинації від коронавірусної інфекції з боку представників центрів громадського здоров'я. Також вказані центри потребують матеріально-технічного дооснащення і посилення власного кадрового складу. Для вирішення цих завдань необхідно на регіональному рівні стратегічно планувати заходи з розвитку системи громадського здоров'я [15].

В сучасних умовах поширення коронавірусної інфекції в регіонах активується робота щодо протидії епідемії. Зокрема, створені обласні лабораторні центри. Так, в жовтні 2020 року організована державна установа «Сумський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України». Центр належить до закладів громадського здоров'я. Згідно статуту

установи, предметом діяльності центру є забезпечення проведення лабораторних та інструментальних досліджень і випробувань у сфері санітарного та епідеміологічного благополуччя населення, здійснення заходів, спрямованих на санітарну охорону державного кордону України, проведення розслідувань причин і умов виникнення інфекційних захворювань, отруєнь, радіаційних аварій [24].

В межах визначеної компетенції на теперішній час лабораторний центр виконує свої функції в регіоні та контролює епідеміологічну ситуацію щодо розповсюдження коронавірусу.

Однак, крім лабораторних досліджень, вкрай необхідно організувати термінову роботу щодо промоції вакцинації від COVID-19 в регіонах, популяризації здорового способу життя серед місцевого населення і дотримання санітарних правил в умовах карантину. Ці функції повинні виконувати згідно стратегії МОЗ України регіональні центри громадського здоров'я [15].

«Сумський обласний центр громадського здоров'я» створений в 2017 році відповідно до положень Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015р. №5, Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні, схваленої розпорядженням Уряду від 30.11.2016р. №1002-р, «Європейського плану дій з укріплення потенціалу та послуг громадського здоров'я» (ВООЗ-2012; EUR/RC62/12), який став орієнтиром у розвитку громадського здоров'я в Європейському регіоні. Основним завданням діяльності Центру є реалізація публічної політики у сфері громадського здоров'я на території Сумської області.

З 2017 року вказаний обласний центр реалізує на території Сумської області різні міжнародні проекти в сфері громадського здоров'я. Так, проводилась активна робота в рамках Проект Глобального фонду боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні щодо забезпечення охоплення соціальними послугами уразливих груп населення. Проект здійснювався в

рамках «Плану 20-50-80». Також за допомогою цього фонду був реалізований пілотний проєкт щодо розвитку регіональних систем громадського здоров'я в 6 регіонах України: м.Київ, Сумська, Херсонська, Полтавська, Рівненська та Чернігівська області.

Поступово робота центру стабілізувалась і були окреслені стратегічні напрями його діяльності:

1. Нормотворення на регіональному рівні в сфері громадського здоров'я.
2. Адвокація громадського здоров'я.
3. Підготовка і підвищення кадрового потенціалу і професійного рівня працівників в сфері громадського здоров'я.
4. Забезпечення Центру основними компонентами інституційної сталості.

В рамках нормотворення 25 жовтня 2019 року рішенням Сумської обласної ради було затверджено обласну програму підтримки системи громадського здоров'я в Сумській області на 2020-2021 роки [25].

Вказаним рішенням облради, яке вступило в силу ще до епідемії коронавірусу, були визначені основні проблеми громадського здоров'я в регіоні:

- масштабний тягар хронічних неінфекційних захворювань;
- критичні рівні охоплення вакцинаціями;
- поширення ВІЛ-інфекції/СНІД та туберкульозу;
- неготовність існуючої системи біологічної безпеки країни і регіону до відповіді на сучасні глобальні виклики (в тому числі щодо захисту від біотероризму);
- система обліку та звітності про захворювання в області часто є дублюючою;
- відсутні на рівні держави системи обліку і моніторингу захворюваності, що функціонують у режимі реального часу;
- застаріла, не адаптована до європейської, система санітарних норм та правил;

- недостатність кадрового ресурсу в сфері громадського здоров'я та невисока професійна кваліфікація існуючих фахівців галузі.

З огляду на проблематику, рішеннями облради визначені цілі розвитку громадського здоров'я в регіоні:

1. інституційний розвиток громадського здоров'я;
2. аналітична діяльність на основі доказової медицини;
3. реалізація заходів щодо зміцнення здоров'я населення.

Відповідно, планувалося, що реалізація програми дасть змогу забезпечити сталий розвиток системи громадського здоров'я в Сумській області, зокрема:

- запровадження інтегрованого підходу до розв'язання проблем громадського здоров'я;
- створення чіткої системи галузевої звітності;
- підвищення рівня поінформованості населення про стан здоров'я громади;
- зниження рівня захворюваності населення [15].

На реалізацію заходів за цією програмою було передбачено (за рахунок коштів державного, обласного, місцевих бюджетів на коштів міжнародних фондів) на 2020-21 роки - 63 млн. грн. (31 млн. грн. на перший рік і 32 млн. грн. відповідно – на другий). Планувалось, що половина цих коштів буде надана міжнародними фондами на безповоротній основі як допомога.

В подальшому, 20 грудня 2019 року, Сумською обласною радою було прийнято нове рішення щодо реорганізації комунального некомерційного підприємства Сумської обласної ради «Сумський обласний центр громадського здоров'я» шляхом приєднання до комунального некомерційного підприємства облради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» [27].

Це не завадило виконувати вказану обласну програму розвитку громадського здоров'я протягом 2020-2021 років. З Державного бюджету та за рахунок Глобального фонду були профінансовані всі заплановані витрати на 100%.

Крім того, загострення епідеміологічної ситуації пришвидшує реформування сфери громадського здоров'я в Україні на рівні рішень уряду. Так, згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 року № 106, Міністерству охорони здоров'я України вказано вжити до 1 липня 2021 р. заходів до переведення працівників обласних центрів громадського здоров'я до лабораторних центрів Міністерства охорони здоров'я, а обласним державним адміністраціям необхідно вжити до 1 липня 2021 р. заходів щодо реорганізації шляхом приєднання обласних центрів громадського здоров'я до закладів охорони здоров'я відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

На перспективу планується лабораторний центр і КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» (разом з центром громадського здоров'я, який нині включений в склад КНП) об'єднати і створити обласний Центр по контролю за захворюваністю.

Окремо необхідно акцентувати увагу на питанні кадрового потенціалу і професійного рівня працівників сфери громадського здоров'я в регіоні. Якісне надання послуг громадського здоров'я можливе лише за умови наявності кваліфікованих фахівців, яких в Сумській області на теперішній час недостатньо. В регіоні фахівців бакалаврського рівня за спеціальністю «Громадське здоров'я» готує однойменна кафедра медичного інституту СумДУ. Також кафедра управління імені Олега Балацького ННІ бізнесу, економіки та менеджменту СумДУ відкрило магістерську освітньо-професійну програму «Управління та адміністрування в охороні здоров'я» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Ця магістерська програма дозволяє готувати на базі першої вищої медичної освіти управлінців для закладів сфери охорони здоров'я, в тому числі і для громадського здоров'я. Співпраця Центру з адміністрацією СумДУ забезпечить регіон найважливішим ресурсом – кадрами. В цьому контексті через адвокаційні інструменти важливо досягнути рівня отримання Сумським держуніверситетом державного

замовлення на фахівців громадського здоров'я для регіональних та всеукраїнських потреб. Також доцільно поглиблювати співпрацю медзакладів і установ громадського здоров'я з університетами, які здійснюють післядипломну освіту, особливо для молодших медичних працівників та сімейних лікарів в розбудові системи громадського здоров'я, через включення цих питань до програм післядипломної освіти [15].

Новим викликом для системи громадського здоров'я України є запровадження в розвинутих країнах світу паспортів вакцинації. Відповідно, вітчизняні фахівці громадського здоров'я повинні постійно адаптувати українське законодавче поле до міжнародних вимог медичного права, консультувати органи публічної влади і управління та населення щодо масового вимушеного запровадження таких паспортів вакцинації. З огляду на необхідність підтримки Україною соціальних, економічних і культурних контактів з розвинутими країнами світу, наша держава повинна здійснити гармонізацію власного законодавства в сфері епідеміологічного нагляду із законами країн ЄС. Вказаний сучасний аспект боротьби з COVID-19 потужно актуалізує регіональний і загальнодержавний розвиток сфери громадського здоров'я [15].

2.2 Досвід управління комунікаціями КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» в сфері громадського здоров'я на регіональному рівні

Проаналізуємо становлення системи громадського здоров'я в регіонах України на прикладі Сумської області. Так, нині цим напрямом роботи займається КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань». Для наочності та наведення конкретних прикладів, проаналізуємо управлінські процеси розробки та реалізації комунікаційної стратегії в сфері громадського здоров'я в цьому закладі [1].

КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» було створено у зв'язку з проведеною реорганізацією комунального закладу Сумської обласної ради «Обласний наркологічний диспансер» згідно рішення Сумської обласної ради сьомого скликання від 22.02.2019 «Про реорганізацію комунальних закладів та установ охорони здоров'я» шляхом перетворення у комунальне некомерційне підприємство Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань».

КНП СОР «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» є провідним медичним закладом, який надає спеціалізовану наркологічну, психіатричну допомогу дорослому населенню міста Суми та області, а також допомогу ВІЛ-інфікованим. Допомога для пацієнтів, їх рідних та близьких, в тому числі анонімно, організована як на амбулаторному так і стаціонарному етапах.

З метою підвищення якості та максимальної доступності структурні підрозділи та кабінети розміщені у окремих лікувальних корпусах, куди кожен бажаючий може звернутися з питаннями ранньої діагностики, лікування та попередження захворювання (профілактики) психічних захворювань, або будь-яких видів залежності.

В структурі закладу працює стаціонарна служба на 60 наркологічних ліжок та 225 психіатричних.

В центрі працюють висококваліфіковані лікарі: наркологи, психіатри, інфекціоністи, психотерапевти, невропатологи, терапевти, практичні психологи. Фельдшери та сестри медичні – забезпечують сестринський догляд. Соціальні працівники – соціальний супровід лікування наркологічних хворих та їх рідних [31].

Головний лікар КНП СОР «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань», обласний позаштатний спеціаліст управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації по

спеціальності «Психіатрія» та «Наркологія», Заслужений лікар України - Т.В. Злиденний.

Розбудова системи громадського здоров'я неможлива без комунікації з населенням та фахівцями галузі охорони здоров'я, підвищення рівня самосвідомості населення та поінформованості фахівців.

Комунікація є важливою складовою усіх аспектів системи громадського здоров'я – профілактики захворювань, промоції здорового способу життя та підвищення якості життя. Та все ж, комунікація досі знаходиться на периферії громадського здоров'я в Україні і зокрема, в Сумській області. На це є кілька причин:

1. Більшість комунікаційних заходів зосереджені у великих містах, в той час як населення, що проживає в містах і селищах Сумської області має значно менше можливостей отримати інформацію, необхідну для поведінкових змін, спрямованих на покращення здоров'я і благополуччя.
2. За даними Головного управління статистики в Сумській області, на 1 вересня 2018 року населення області складає 1086399 чоловік. З них у містах проживають 579103 чоловік, решта – 507296 чоловік – сільське населення, яке має набагато менше можливостей для спілкування з фахівцями з охорони здоров'я, відвідання лікувально-профілактичних закладів, особистої участі в акціях, направлених на підвищення рівня громадського здоров'я.
3. В Сумській області виходить порівняно невелика кількість друкованих засобів масової інформації (далі – ЗМІ), ведуть трансляцію 4 телеканали. Більшість обласних друкованих ЗМІ та місцевого ефірного мовлення доступні лише жителям обласного центру, в якому проживають 265732 чоловік. Окрім того, місцеві ЗМІ в силу обмеженості площі видань та ефірного часу надають перевагу повідомленням про кримінал, надзвичайні та конфліктні ситуації, які привертають увагу населення. Тому розміщення в них повідомлень, що стосуються громадського здоров'я, має певні труднощі.

4. Більше чверті населення області – 272 тис. осіб, складають люди віком 60 років та більше, переважна більшість яких не розуміється на сучасних цифрових технологіях та не має доступу до Всесвітньої мережі Інтернет.

Всі ці фактори необхідно враховувати при побудові ефективної системи комунікації з населенням та визначенні загального напрямку комунікацій із пріоритетних питань громадського здоров'я, оскільки вони мають прямий вплив на доступність ключових повідомлень, визначених цією стратегією, для цільових аудиторій.

Основи, мета та завдання стратегії

Стратегія передбачає заходи з комунікації в процесі розбудови системи громадського здоров'я з 2018 по 2020 роки. Вона не є вичерпною і може бути скоригована в залежності від змін в системі громадського здоров'я, виявлення нових обставин та створення нових каналів комунікації.

Зміни у свідомості та поведінці, які сприятимуть покращенню здоров'я населення і профілактиці захворювань, - це складний і тривалий процес, і вони не можуть бути досягнуті лише завдяки комунікаційним заходам. Тож ця комунікаційна стратегія базується найперше на Концепції розвитку системи громадського здоров'я, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р, та відповідному Плані дій щодо її реалізації, затвердженого розпорядженням від 18 серпня 2017 року КМУ № 560-р, а також на інших стратегічних документах чи планах дій у рамках визначених пріоритетних напрямків громадського здоров'я. Ця стратегія спрямована на підсилення та підтримку реалізації заходів держави щодо громадського здоров'я, ефективність якої є пропорційно залежною за умови комплексного підходу до змін і покращень системи громадського здоров'я в Україні.

Стратегія передбачає визначення наскрізних повідомлень в рамках пріоритетних заходів громадського здоров'я з адаптацією відповідно до доступних ресурсів та можливостей. Адаптація інформаційних повідомлень,

визначення цільових аудиторій та інструментів на регіональному та місцевому рівнях здійснюється з урахуванням поточних реформ в рамках розширених повноважень місцевих органів влади.

Стратегія базується на широко прийнятих принципах комунікації, які направлені на зміну поведінки, пов'язаної зі здоров'ям через повідомлення, що мають бути доступними, достовірними, значущими, своєчасними, зрозумілими та спонукати до дії. Комунікація є динамічним процесом, що потребує систематичного проведення попереднього тестування повідомлень і оцінку потреб аудиторії, моніторингу процесу комунікації та внесення необхідних змін відповідно до отриманих даних.

Основною **метою** стратегії є зниження ризиків для життя та здоров'я, зниження рівня захворюваності та смертності серед населення шляхом надання достовірної та якісної інформації й утвердження в українському суспільстві розуміння пріоритетності збереження здоров'я, відповідальності за власне здоров'я, свідомого вибору щодо ведення здорового способу життя.

Завданнями стратегії є:

- створення якісного інформаційного контенту щодо здоров'я та факторів ризику;
- підвищення рівня поінформованості та грамотності широких верств населення про ризики для життя та здоров'я та шляхи зменшення їх впливу;
- покращення комунікативних навичок фахівців сфери охорони здоров'я на усіх рівнях;
- сприяння зменшенню рівня захворюваності та смертності населення шляхом забезпечення доступу надійної та якісної інформації, зміни поведінки населення

Структура стратегії

На період 2018-2020 років стратегією передбачено чотири пріоритетні напрямки громадського здоров'я:

- 1) неінфекційні захворювання (далі – НІЗ);
- 2) протимікробна стійкість;
- 3) соціально значимі захворювання: туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД, вірусні гепатити В і С;
- 4) вакцинація.

Для кожного із напрямків визначено основні цільові аудиторії, окреслено ключові повідомлення та запропоновано шляхи комунікації та заходи на 2018-2020 роки.

Неінфекційні захворювання

Визначення проблеми

Україна протистоїть стрімкому розповсюдженню НІЗ - одній із найбільш обтяжливих проблем сектору охорони здоров'я, як з точки зору втрачених років потенційного життя (ВРПЖ) через передчасну смертність, так і років життя з інвалідністю. Катастрофічні витрати, які несуть окремі особи та їхні сім'ї внаслідок НІЗ, становлять серйозну соціальну проблему. НІЗ є дуже серйозною проблемою не тільки через наслідки для стану здоров'я та прямі витрати сектору охорони здоров'я, але й через їх вплив на загальний розвиток країни, головним чином пов'язаний із втратою працездатності, інвалідизацією та передчасною смертю.

Неінфекційні захворювання, особливо серцево-судинні та хронічні респіраторні захворювання, рак та діабет 2-го типу, спричиняють 78% смертей на рік в Україні. 95% випадків передчасної смерті через ішемічну хворобу серця, інсульт та діабет 2-го типу можна уникнути; так само як і 46% випадків передчасної смертності від раку.

Загалом, НІЗ являють собою нагальну проблему, що виходить далеко за рамки поняття здоров'я, гальмуючи економічний та соціальний розвиток всієї України.

За даними Головного управління статистики у Сумській області щороку на Сумщині реєструється близько 600 тис. захворювань, в т.ч. від гіпертонічної хвороби потерпають майже 20 тис. осіб, від новоутворень – понад 11 тис. осіб, від цукрового діабету – понад 10 тис. осіб. Рівні захворюваності ряду хвороб (злоякісні утворення, хронічний алкоголізм, наркоманія та ін.) перевищують загальнодержавні.

До того ж офіційна інформація про ці хвороби не відображує реальну картину. Значна кількість пацієнтів, особливо у сільській місцевості, маючи симптоми НІЗ, не звертаються до медичних закладів і дані про них відповідно не реєструються.

Причини виникнення НІЗ добре відомі. Вони в основному пов'язані з соціально-економічними умовами та культурними звичаями, що викликають ризиковану поведінку. Дослідження, що стосуються тягаря захворювань виявляють найважливіші фактори ВРПЖ внаслідок смертності, викликані НІЗ:

- вживання тютюну
- споживання алкоголю
- нездорове харчування
- нестача фізичної активності

Вплив таких нездорових звичок призводить до метаболічних та фізіологічних симптомів як:

- високий кров'яний тиск
- високий рівень холестерину ліпопротеїдів низької щільності (LDL)
- резистентність до інсуліну
- надмірна вага / ожиріння

У свою чергу, ці зміни призводять до наступних порушень стану здоров'я:

- ішемічної хвороби серця
- інсульту

- захворювання судин
- діабету 2-го типу
- метаболічного синдрому
- раку
- хронічних обструктивних захворювань легень.

Незважаючи на зниження показників дитячої та материнської смертності в Україні після 2000 року, вони все ще залишаються вищими за середні по Європі; за той же період, в Україні разом з іншими колишніми радянськими республіками не спостерігалось прогресу щодо вірогідності виживання у віковій групі 15 - 60 років.

Відсутність такого прогресу пов'язана з високими показниками смертності, передчасними смертельними випадками від неінфекційних захворювань та від зовнішніх причин (дорожньо-транспортні пригоди, самогубства та вбивства), які найбільше впливають на дорослих чоловіків. Так, українські чоловіки у віці до 65 років мають утричі більший ризик померти передчасно від серцево-судинних захворювань порівняно з українськими жінками того ж віку.

Завдаючи шкоди чоловікам працездатного віку, НІЗ призводять до зміни демографічної структури населення. Зокрема, в Україні на кожні 100 жінок налічується 86,3 чоловіка. Хоча це може здатися нелогічним, чоловіки працездатного віку є найбільш вразливою групою українського населення. Масштаби смертності та інвалідності серед чоловіків працездатного віку є важливою проблемою для громадського здоров'я.

Для Сумщини демографічні проблеми, пов'язані з високим рівнем смертності через НІЗ, мають особливе значення, бо кількість населення області катастрофічно скорочується. Так, за даними Головного управління статистики у Сумській області, у 2017 році в області померло 17573 людини. Водночас за цей період народилося лише 8059 дітей. За січень-серпень 2018 року померли

11845 жителів області, а народилися – 4850 дітей. Тому профілактика НІЗ та залучення населення до здорового способу життя є першочерговим завданням системи громадського здоров'я в Сумській області.

НІЗ нероздільно пов'язані з соціально-економічними факторами розвитку; їм можна запобігти шляхом трансформації соціального, економічного та фізичного середовищ, що формують поведінку, пов'язану зі здоров'ям та з урахуванням того, що поведінкові фактори ризику мають своє коріння глибоко у соціальних структурах та процесах. Як результат, ключем для зменшення кількості НІЗ є первинна профілактика поведінкових факторів ризику. Проблема НІЗ може бути успішно вирішена шляхом ефективних загальнонаціональних та місцевих втручань за участю окремих людей, груп, громад, організацій та місцевих органів влади. Можна інформувати та мотивувати окремих осіб до дій, групи можуть підтримувати своїх членів, спільноти можуть мобілізуватися та об'єднуватися, переконувати політиків приймати ефективні рішення, уряди та організації реалізовувати стратегії та контролювати їх вплив.

Завдання:

Завдання 1: Зменшення поширеності щоденного вживання тютюну (включно з електронними сигаретами, пристроями для електричного нагрівання тютюну та кальянами) серед жителів області, особливо серед молоді та жінок.

Завдання 2: Зменшення тягаря захворювань та соціально-економічних наслідків, пов'язаних із вживанням алкоголю.

Завдання 3: Сприяння режиму харчування, який знижує ризик виникнення НІЗ серед населення Сумської області.

Завдання 4: Збільшення фізичної активності населення на обласному та місцевому рівнях, а також підвищення рівня поінформованості населення щодо переваг повсякденної фізичної активності.

Цільові аудиторії:

- Діти шкільного віку/підлітки/молодь
- Дорослі (жінки і чоловіки)
- Вагітні жінки
- Особи, які управляють транспортними засобами
- Дорослі, які зловживають алкоголем
- Особи, які проживають у віддаленій сільській місцевості
- Особи, які вже мають НІЗ

Ключові повідомлення:

- Куріння - це залежність, яку потрібно лікувати
- Пасивне куріння шкідливе. Кожен має право на бездимне середовище. Це право потрібно відстоювати
- Куріння електронних сигарет, пристроїв для електричного нагрівання тютюну та кальяну - небезпечні експерименти для вашого здоров'я
- Вживання алкоголю руйнує життя / сім'ї / соціальні зв'язки
- Зловживання алкоголем та наркотиками часто призводить до кримінальної відповідальності
- Прості зміни у звичках харчування мають велике значення:
  - Здорове харчування може бути смачним;
  - Вибирайте їжу з меншою кількістю солі, цукру та насичених жирів/ трансжирів;
- Здорове харчування не є дорожчим, ніж нездорове харчування
- Здорове харчування є простим і доступним для всіх
- Нездорове харчування призводить до проблем з зайвою вагою, а це:
  - невдоволення своїм виглядом, яке може призвести до депресивного стану;
  - значний ризик виникнення серцево-судинних захворювань та їх тяжких наслідків;

- підвищення ризику виникнення цукрового діабету, проблем з опорно-руховим апаратом та ін.

- Регулярна фізична активність та здоровий спосіб життя збережуть ваше здоров'я
- Фізична активність - це будь-яка активність, яка збільшує частоту дихання та серцебиття

Методи комунікації:

- Громадська мобілізація, інформаційні кампанії (у т.ч. через ЗМІ, соціальні мережі, площини зовнішніх рекламоносіїв, розповсюдження друкованої продукції)
- Заходи адвокаційного спрямування, у т.ч. конференції, круглі столи, дискусії за участю фахівців, громадських лідерів, відомих осіб тощо та їх висвітлення в місцевих ЗМІ
- Робота з громадськими організаціями, залучення волонтерів до інформування населення
- Інформаційно-просвітницькі уроки у школах, заходи відповідного спрямування у професійних навчальних закладах та ВНЗ
- Тренінги для фахівців, посадовців та представників ЗМІ

Заходи	Залучені сторони	Терміни виконання	Очікувані результати
Інформаційна кампанія з просування національного сервісу з надання допомоги у припиненні куріння	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації	перше півріччя 2019	Зменшення загальної поширеності вживання тютюнових виробів, у т.ч. електронних сигарет, пристроїв для електричного нагрівання тютюну та кальянів, серед дорослого населення і молоді

<p>Інформаційна кампанія про шкоду пасивного куріння</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації,</p> <p>Головне управління Національної поліції в Сумській області та Управління патрульної поліції у м. Суми Департаменту ПП України, Управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ, громадські організації (за згодою)</p>	<p>перше півріччя 2020</p>	<p>Підвищення рівня обізнаності курців щодо шкідливості пасивного куріння та зменшення частки курців, які курять у громадських місцях. Все більше дорослих відстоює своє право на бездимне середовище</p>
<p>Інформаційна кампанія щодо неприпустимості водіння у нетверезому стані</p>	<p>Головне управління Національної поліції в Сумській області та Управління патрульної поліції у м. Суми Департаменту ПП України, управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»</p>	<p>друге півріччя 2019</p>	<p>Змінено соціальну поведінку щодо несприйняття водіння у нетверезому стані.</p> <p>Все менше водіїв сідають за кермо після вживання алкоголю</p>
<p>Адвокаційні заходи щодо сприяння здоровому харчуванню населення</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»,</p> <p>Головне управління Держпродспоживслужби у Сумській області, Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, органи місцевого самоврядування, асоціація директорів/вчителів шкіл, громадські організації</p>	<p>протягом 2019-2020</p>	<p>Проведені заходи щодо зменшення застосування трансжирів, солі в харчовій промисловості, роздрібній торгівлі та сфері послуг; ініціювання промоції здорового харчування дітей, в т.ч. у навчальних та оздоровчих закладах, розміщення інформації про</p>

	(за згодою)		наслідки нездорового харчування у ЗМІ та соціальних мережах
Проведення інформаційно-навчальних заходів (конференції, тренінги, семінари), присвячених різним аспектам НІЗ	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Інститут післядипломної освіти вчителів, органи місцевого самоврядування	щоквартально протягом 2019-2020	Підвищення рівня обізнаності населення про неінфекційні захворювання, фактори ризику, що їх спричиняють, та шляхи профілактики
Навчання для медичних працівників	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», медичні ВНЗ, органи місцевого самоврядування	кожні півроку	<p>Медичні працівники володіють необхідною якісною інформацією щодо профілактики НІЗ та способів подолання шкідливих звичок та є якісним джерелом такої інформації для населення</p> <p>Медичні працівники володіють комунікативними навичками для консультування пацієнтів щодо зниження поведінкових факторів НІЗ.</p> <p>Підвищено рівень довіри населення до медичного працівника</p>

Організація заходів, пов'язаних з фізичною активністю, на місцевому рівні	Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації, Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські організації (за згодою)	щоквартально	Збільшення рівня регулярної фізичної активності серед населення, в т.ч. кількості осіб, залучених до занять у спортивних школах, секціях, фітнесу тощо
Адвокаційна кампанія із сприяння розвитку інфраструктури для більш активного способу життя	Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації, управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські організації (за згодою)	постійно	Створено сприятливе середовище для активного відпочинку та заняття різними видами фізичної активності, в т.ч. кількість обладнаних спортивних майданчиків для безкоштовних занять, у тому числі за кошти бюджетів розвитку громад
Організація виступів у ЗМІ медичних працівників з інформацією щодо окремих НІЗ та факторів ризику, які впливають на їх розвиток (зокрема, у міжнародні дні боротьби з цими захворюваннями)	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»	постійно	Підвищено рівень інформування населення про вплив нездорового способу життя на розвиток цих захворювань Змінено соціальну поведінку щодо набуття нездорових харчових звичок, паління, вживання алкоголю тощо
Організація флешмобів та челленджів, що утверджують здоровий спосіб життя серед молоді, у тому числі – через соціальні мережі	ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Сумський обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, Сумський обласний центр служби крові,	2018-2020	Привернено увагу суспільства і зокрема молоді до потреби здорового способу життя, утвердження його сприйняття як елементу популярної

	громадські організації (за згодою)		культури
--	------------------------------------	--	----------

Протимікробна стійкість

Визначення проблеми:

Стійкість до протимікробних препаратів є глобальним викликом і зростає в усьому світі. Антибіотики втрачають свою ефективність, що ставить під загрозу змогу лікувати інфекційні захворювання. Ця проблема є надзвичайно актуальною для України, адже антибіотики й досі відпускаються без рецепту, рівень самолікування населення є досить високим, а обізнаність про неефективність вживання антибіотиків при вірусних інфекціях - низькою. Недостатній рівень знань лікарів часто призводить до необґрунтованого призначення антибіотиків з метою профілактики інфекцій, лікування вірусних інфекцій, при встановленні помилкового діагнозу. Антибіотики також нераціонально використовуються у сільськогосподарському секторі для стимуляції росту та профілактики захворювань у здорових тварин і птахів. З огляду на цю ситуацію, стратегія з комунікацій передбачає роботу з трьома цільовими аудиторіями: лікарями (сімейні – загальної практики, терапевтами, педіатрами), дорослим населенням і представниками сільського господарства.

В Україні досить обмежені дані як про рівень обізнаності визначених цільових аудиторій про проблеми протимікробної стійкості, так і про використання антибіотиків пацієнтами. Проте очевидно, що без зміни поведінки щодо вживання протимікробних препаратів, ситуація погіршуватиметься і людству загрожує повернення у доантибіотикову еру, коли навіть найпростіші бактеріальні інфекції знову будуть невиліковними.

Проактивна комунікація проблеми стійкості до антибіотиків, освіта і інформування цільових аудиторій та заклики до конкретних дій зі зменшення

нераціонального використання антибіотиків необхідні для підсилення заходів, визначених Національним планом дій з боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів.

Результати вивчення антибіотикостійкості мікроорганізмів, що виділяються від пацієнтів в лікувально – профілактичних закладах Сумської області свідчать про наявність полірезистентних штамів: 3,5% у 2017 р, 7,9% у 2016 р.

Завдання

Завдання 1: Підвищити обізнаність і розуміння проблеми стійкості до антибіотиків серед медичних працівників і населення області

Завдання 2: Зменшити рівень неправильного та необґрунтованого використання антибіотиків.

Завдання 3: Підвищити рівень проактивної комунікації лікарів із пацієнтами про правильне вживання антибіотиків.

Стратегія комунікації із різними цільовими аудиторіями:

Цільова аудиторія: *Лікарі (сімейні – загальної практики, терапевти, педіатри)*

Ключові повідомлення:

- Через неправильне використання антибіотики втрачають свою ефективність
- Призначайте антибіотики, лише коли вони дійсно необхідні
- Пояснюйте пацієнтам, коли і за яких умов антибіотики ефективні

Шляхи комунікації:

- Навчання: конференції, тренінги, семінари, онлайн навчання
- Забезпечення медичних працівників роздатковими інформаційними матеріалами про належне використання антибіотиків
- Комунікація через засоби масової інформації і соціальні мережі

Цільова аудиторія: *Дорослі (жінки і чоловіки)*

Ключові повідомлення:

- Приймайте антибіотики лише за призначенням лікаря
- Антибіотики не лікують вірусні інфекції такі як грип чи застуда
- Через неправильне використання антибіотики втрачають свою ефективність.

Шляхи комунікації:

- Інформаційні кампанії на місцевому і регіональному рівнях
- Просування ключових повідомлень у засобах масової інформації і соціальних мережах

Цільова аудиторія: *Представники сільськогосподарського сектору*

Ключові повідомлення:

- Використовуйте антибіотики лише для лікування тварин і за призначенням ветеринара
- Зменшіть використання антибіотиків у тваринництві, щоб зберегти їхню ефективність для людей
- Не використовуйте антибіотики для стимуляції росту здорових тварин

Шляхи комунікації:

- Просування ключових повідомлень у спеціалізованих засобах інформації
- Конференції, семінари, круглі столи
- Адвокація через регіональні медіа

Заходи	Залучені сторони	Терміни виконання	Очікувані результати

<p>Адвокаційні заходи щодо обізнаності населення з наслідками безконтрольного застосування антибіотиків</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів у Сумській області, громадські організації (за згодою)</p>	<p>2019-2020</p>	<p>Попередження про необхідність звернення до лікаря з приводу застосування антибіотиків розміщені у всіх аптеках; під час продажу антибіотиків працівники аптек радять покупцям звернутись до лікаря</p>
<p>Розповсюдження розроблених МОЗ, ВООЗ інформаційних матеріалів для лікарів, у тому числі – через соціальні мережі</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»</p>	<p>при отриманні матеріалів від МОЗ/ЦГЗ</p>	<p>Матеріали з простими і зрозумілими повідомленнями про проблему стійкості антибіотиків та важливість раціонального використання доступні для розповсюдження; сімейні лікарі проінформовані про їх наявність та необхідність проактивної комунікації з пацієнтами</p>
<p>Участь у проведенні загальнонаціональних інформаційних кампаній та проведення аналогічних заходів на регіональному рівні для підвищення обізнаності про проблему стійкості до антибіотиків та раціональне використання антибіотиків</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», органи місцевого самоврядування, ЗМІ</p>	<p>четвертий квартал 2019, четвертий квартал 2020</p>	<p>Підвищення обізнаності серед населення; зменшення вживання антибіотиків для лікування вірусних інфекцій; зменшення рівня самолікування серед населення; привернення уваги медіа до проблеми</p>
<p>Участь у національних конференціях, присвячених проблемі стійкості до антибіотиків та пошуку шляхів її вирішення з наступним впровадженням резолюції конференції в області</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», управління сільського господарства Сумської обласної державної адміністрації, ГУ Держпродспоживслужби у Сумській області</p>	<p>третій та четвертий квартали 2019 та 2020 рр.</p>	<p>Медичні працівники, представники сільськогосподарського сектору залучені до дискусії про шляхи вирішення проблеми стійкості до антибіотиків</p>

<p>Участь у проведенні загальнодержавних тренінгів і навчальних семінарів та проведення аналогічних заходів на регіональному рівні щодо стійкості до антибіотиків, важливості раціонального викори-стання антибіотиків та проактивної комунікації з пацієнтами для лікарів (сімейних – загальної практики, терапевтів, педіатрів)</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»</p>	<p>щоквартально</p>	<p>Підвищення обізнаності медичних працівників про проблему, зменшення рівня необґрунтованого призначення антибіотиків, підвищення проактивної комунікації із пацієнтами про правильне вживання антибіотиків</p>
<p>Проактивна комунікація із засобами масової інформації (інтерв'ю, зустрічі з експертами для пояснення проблеми, партнерські проекти з медіа)</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Управління сільського господарства Сумської обласної державної адміністрації, ГУ Держпродспожив-служби у Сумській області, управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ</p>	<p>постійно</p>	<p>Представники медіа знайомі з проблемою, мають достатньо інформації та джерел інформування для її якісного висвітлення</p>
<p>Розповсюдження інформації соціальними мережами</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»</p>	<p>постійно</p>	<p>Відеоролики, візуальний та інформаційний контент активно поширюються соціальними мережами, є додатковим джерелом інформації про проблему, підсилюючи інші канали комунікації.</p>
<p>Виступи лікарів у ЗМІ, які містять інформацію про небезпеку самолікування та збільшення кількості антибіотикорезистентних захворювань</p>	<p>Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»</p>	<p>постійно</p>	<p>Підвищення рівня інформування населення про проблему та небезпеку вживання антибіотиків без призначення лікаря</p>

Соціально значимі захворювання (туберкульоз, ВІЛ-інфекція, вірусні гепатити В і С)

Визначення проблеми:

За даними ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України» Україна залишається країною з високим рівнем поширення ВІЛ-інфекції та однією з п'яти країн з найвищим рівнем захворюваності на мультирезистентний туберкульоз у Східній Європі та Центральній Азії. Лише кожна друга ВІЛ-інфікована особа знає свій позитивний ВІЛ-статус і звертається до медичного закладу; лише 30 відсотків людей, які живуть з ВІЛ, отримують антиретровірусне лікування.

Станом на 01.10.2018 року в Сумській області під медичним наглядом перебуває 1586 ВІЛ-інфікованих (поширеність становить 143,9 на 100 тис. населення, на 01.10.2017-135,7, Україна – 342,6) та 481 хворих на СНІД (поширеність становить 43,6 на 100 тис. населення (на 01.10.2017 - 41,6 на 100 тис. населення, Україна – 31,7).

Наслідком дієвої інформаційно-просвітницької роботи серед молоді в області є зменшення питомої ваги ВІЛ-інфікованих осіб у віці 15-24 років серед вперше виявлених: 9 місяців 2018-6,7%, 9 місяців 2017-7,6%, (Україна – 6,0%).

В структурі СНІД – індикаторних захворювань в області на першому місці туберкульоз (легеневий та позалегеневий), який став причиною смерті 13 осіб - 48% від загальної кількості померлих від СНІДу на 100 тис. населення)

Протягом останніх п'яти років в Україні спостерігається тенденція до зниження рівня захворюваності на туберкульоз. Водночас у 2014 році Україна вперше увійшла до п'яти країн світу з найвищим рівнем захворюваності на хіміорезистентний туберкульоз. Особливо загрозливим є несвоєчасне звернення хворих по медичну допомогу, пізнє виявлення хвороби та хворих з ко-інфекцією (туберкульозом/ВІЛ-інфекцією/СНІДом), що зумовлює високий рівень смертності від туберкульозу (в структурі смертності 34,4% хворі на мультирезистентний туберкульоз) та є наслідком відсутності комплексного

підходу до поєднання профілактичних та лікувальних програм в єдину дієву систему протидії епідеміям.

Поширеність захворюваності на вірусні гепатити є не менш актуальною проблемою для України та Сумської області. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я лише 9% людей, які живуть із гепатитом В, та лише 20% людей, які живуть із гепатитом С, знають про свій статус, що є перешкодою для вчасного і ефективного лікування.

Епідемії туберкульозу/ВІЛ/СНІДу/гепатитів мають схожі комунікаційні виклики - недостатню поінформованість про шляхи профілактики цих захворювань, низьку поінформованість про необхідність тестування, недостатню обізнаність про доступність лікування. Методи комунікації, передбачені цією стратегією, мають на меті підвищити обізнаність визначених цільових аудиторій про проблеми туберкульозу/ВІЛ-інфекції/СНІДу/вірусних гепатитів, а ключові повідомлення передбачають заклики до дій, які будуть ефективними для зниження рівня захворюваності. Комунікаційна стратегія базується на Стратегії профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів В і С до 2030 року та Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу на період до 2020 року.

Завдання:

Завдання 1: Підвищення рівня тестування на туберкульоз, ВІЛ-інфекцію і вірусні гепатити серед населення

Завдання 2: Підвищення рівня поінформованості про доступ до лікування серед людей, які живуть із туберкульозом/ ВІЛ/вірусними гепатитами

Завдання 3: Зниження рівня стигматизації і дискримінації хворих на туберкульоз, вірусні гепатити В і С, людей, які живуть з ВІЛ, представників груп підвищеного ризику.

Стратегія комунікації з різними цільовими аудиторіями:

Цільова аудиторія: *Молодь та дорослі (жінки і чоловіки)*

Ключові повідомлення:

- Пройди тестування – дізнайся свій статус
- Раннє звернення по медичну допомогу підвищує шанси на одужання та повноцінне життя
- Можна безпечно спілкуватися з ВІЛ-позитивними людьми та хворими на гепатит, це не веде до зараження

Шляхи комунікації:

- Інформаційні кампанії
- Просування інформації у засобах масової інформації та соціальних мережах
- Створення простих, зрозумілих та доступних маршрутів для тих, хто хоче дізнатися свій статус
- Робота з лідерами думок
- Проведення тематичних заходів до Всесвітнього дня боротьби із СНІДом, Всесвітнього дня боротьби проти туберкульозу, Всесвітнього дня боротьби з гепатитом, та сприяння проведенню тематичних заходів на регіональному та місцевому рівнях.

Цільова аудиторія: *Люди, які живуть із туберкульозом/ВІЛ-інфекцією/вірусними гепатитами*

Ключові повідомлення:

- Туберкульоз/ВІЛ-інфекція/гепатит В і С – це не вирок. Звернися за лікуванням, врятуй життя
- Лікування від туберкульозу/ВІЛ-інфекції/гепатиту В і С – доступне. Звернися до лікаря
- Дізнайся про заходи безпеки, які ти маєш вживати, щоб не заразити оточуючих і дотримуйся їх

Шляхи комунікації:

- Поширення доступних і зрозумілих інформаційних матеріалів у медичних закладах, точках тестування, пунктах здачі крові
- Інформаційні кампанії із залученням громадських організацій, що опікуються пацієнтами з такими захворюваннями
- Підвищення мотивації до лікування за допомогою різного роду бонусів

Для формування ключових повідомлень, спрямованих на зниження рівня стигматизації і дискримінації людей, які живуть із туберкульозом / ВІЛ-інфекцією / вірусними гепатитами, необхідно спочатку провести оцінку сприйняття цих захворювань і людей, які з ними живуть у суспільстві, визначити страхи, міфи та упередження щодо цих захворювань.

Заходи	Залучені сторони	Терміни виконання	Очікувані результати
Поширення інформаційних матеріалів щодо тестування на туберкульоз/ВІЛ-інфекцію/вірусні гепатити (так звані маршрути пацієнта)	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою)	друге півріччя 2019	Збільшення кількості людей, які знають про свій статус
Інформаційна кампанія проти стигматизації і дискримінації людей, які живуть із туберкульозом/ВІЛ-інфекцією/вірусними гепатитами	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я» громадські організації (за згодою), юридичний відділ, управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації	перше півріччя 2020	Підвищення рівня обізнаності про туберкульоз/ВІЛ-інфекцію/вірусні гепатити, зниження стигматизації та дискримінації

Створення та поширення інформаційних матеріалів щодо доступу до лікування, необхідності ранньої діагностики захворювання, важливості безперервного лікування та дотримання стандартів здорового способу життя у подальшому	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою), управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ	друге півріччя 2020	Збільшення кількості людей, яким проведено діагностику та які отримують лікування
Залучення лідерів думок, зірок, відомих людей до пропагування тестування на туберкульоз/ВІЛ-інфекцію/вірусні гепатити	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою), управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ	друге півріччя 2019	Орієнтуючись на приклад інших, все більше людей проходить тестування, аби дізнатися свій статус
Проведення інформаційно-навчальних заходів (конференції, тренінги, семінари) для медичних працівників і членів громадських організацій, присвячених різним аспектам роботи з пацієнтами, що мають туберкульоз/ВІЛ-інфекцію/вірусні гепатити	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою)	2018-2020	Впровадження ефективних методів роботи з даною категорією пацієнтів, підвищення рівня обізнаності медперсоналу та волонтерів громадських організацій, соціальних працівників щодо особливостей такої роботи, мотивації пацієнтів, психологічної допомоги та ін..

Сприяння розвитку донорства в регіоні як способу обстеження широких мас благополучного населення	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою), Сумський обласний центр служби крові	2018-2020	Збільшення кількості людей, які пройшли безкоштовне тестування на ВІЛ/гепатити та обстеження у лікаря
Проведення інформаційно-просвітницьких заходів, які передбачають масове обстеження бажаючих	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою)	кожні півроку	Збільшення кількості обстеженого населення області
Сприяння та інформаційний супровід акцій та заходів, що можуть передбачати забезпечення молоді та представників груп ризику – презервативами та одноразовими шприцами	ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», громадські організації (за згодою), ЗМІ	постійно	Зменшення кількості випадків передачі ВІЛ/гепатитів серед потенційно вразливих категорій населення, насадження стандартів особистої безпеки, збільшення рівня поінформованості населення про ризики, пов'язані з ВІЛ/гепатитом

Вакцинація

Україна входить до десятки країн із найнижчим рівнем охоплення вакцинацією. За статистичними даними 2017 року лише 50% дітей отримали усі три дози щеплення проти дифтерії-кашлюку-правцю, лише 52% були повністю вакциновані від гепатиту В, і менше 50% - від поліомієліту.

Ця ситуація спричинена кількома факторами, зокрема тривалим нестабільним рівнем забезпечення вакцинами на державному рівні, відсутністю довгострокової стратегії імунoproфілактики та стратегічного багаторічного планування постачань, недовіри населення і медичної спільноти до вакцин.

За даними управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації за 9 місяців 2018 року у Сумській області 7% дітей віком від одного до 5 років не щеплені проти дифтерії, кашлюка та правця з причини відмови батьків, що становить загрозу поширення цих інфекцій в області, особливо дифтерії. За цей же період лише 56,5% дітей віком до одного року мали 3 щеплення проти поліомієліту (аналогічний період минулого року – 41,5%). Це значною мірою було пов'язано з перебоями у постачанні інактивованої поліомієлітної вакцини з МОЗ України. У достатній кількості область отримала дану вакцину лише у III кварталі 2018 р.

Відповідно до дослідження проведеного ЮНІСЕФ, довіра серед батьків до вакцинації зростає – із 28%, які підтримували вакцинацію у 2008, до 72% у 2014. Більшість батьків у свої рішеннях щодо вакцинації довіряють найперше лікарям. В той же час, відомо, що медичні працівники часто відмовляють батьків проводити щеплення дітям, радять перенести рутинні щеплення за календарем на пізніші терміни. Саме тому, ця стратегія визначає лікарів основною цільовою аудиторією на наступні два роки.

Також в Україні розповсюджений міф про те, що вакцинація необхідна лише дітям, в той час як дорослим потрібно обов'язково вакцинуватися чи ревакцинуватися від деяких захворювань. Тож ця стратегія передбачає комунікаційні заходи, спрямовані на роботу і з дорослим населенням.

Ця стратегія передбачає зосередження комунікаційних заходів на регіональному та місцевому рівнях. Для того, аби ці заходи були ефективними, комунікація повинна проходити у комплексі із зміцненням знань медичної спільноти з імунізації, систематичним навчанням, посиленням програми імунізації в країні на всіх рівнях, а також своєчасним постачанням відповідних вакцин.

Завдання:

Завдання 1: Підвищення рівня охоплення вакцинацією дітей

Завдання 2: Підвищення позитивного ставлення батьків і медиків до вакцинації

Завдання 3: Підвищення рівня охоплення вакцинацією серед дорослих

Завдання 4: Виявлення факторів, які негативно впливають на рівень вакцинації населення, та сприяння їх усуненню.

Стратегія комунікації із різними цільовими аудиторіями:

Цільова аудиторія: *медичні працівники, які проводять вакцинацію (сімейні лікарі, педіатри, працівники пологових стаціонарів)*

Ключові повідомлення:

- Вакцини - безпечні та ефективні
- Краще вакцинуватися, ніж перехворіти
- Якщо ми зупинимо вакцинацію, небезпечні хвороби повернуться
- Необхідно проводити роз'яснювальну роботу з батьками, які відмовляються вакцинувати дітей

Шляхи комунікації:

- Тренінги, семінари, навчальні програми для медичних працівників, які безпосередньо проводять вакцинацію на місцях
- Інформаційні матеріали - прості, конкретні, зрозумілі - із ключовими повідомленнями про вакцинацію
- Чек-списки для медиків із інформацією, що повинна бути проактивно прокомунікована батькам: про необхідність і переваги вакцинації
- Інформаційні кампанії
- Сприяння проведенню Тижня імунізації на місцевому рівні

Цільова аудиторія: *батьки*

Ключові повідомлення:

- Вакцини - безпечні і ефективні
- Не ризикуйте здоров'ям своєї дитини. Щеплення - найкращий захист
- Краще невеликі побічні реакції, ніж смертельна хвороба

Шляхи комунікації:

- Інформаційні кампанії із залученням відомих людей, лідерів думок
- Створення мережі “агентів змін” – людей, які адвокатуватимуть за вакцинацію на місцевому рівні
- Просування чітких, зрозумілих повідомлень про вакцинацію у засобах масової інформації і соціальних мережах (зокрема, групах для батьків)

Цільова аудиторія: доросле населенняКлючові повідомлення:

- Дорослим теж необхідний захист. Вакцинуйся
- Більшість дорослих не отримали всіх необхідних щеплень від інфекційних захворювань. Дізнайтеся у свого лікаря, чи захищені ви.

Шляхи комунікації:

- Інформаційні кампанії із залученням відомих людей, лідерів думок
- Сприяння поширенню інформації у медичних закладах
- Поширення інформації через ЗМІ та соцмережі

Заходи	Залучені сторони	Терміни виконання	Очікувані результати
Розповсюдження інформаційних матеріалів про вакцинацію та чек-списку необхідної інформації про щеплення, яку лікар повинен донести до батьків (опікунів/уповноважених представників)	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», Департамент освіти Сумської обласної державної адміністрації	після отримання з МОЗ/ЦГЗ відповідних інформаційних матеріалів	Медичні працівники, які проводять вакцинацію, мають достатньо інформації про щеплення та можуть донести її до батьків під час консультацій Медичні працівники оснащені необхідними матеріалами для фіксації повноти надання необхідної інформації батькам (опікунам/уповноваж

			еним представникам)
Направлення відповідних фахівців на тренінги, семінари, що проводяться МОЗ, ЦГЗ; розповсюдження навчальних матеріалів для медиків, які проводять вакцинацію	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»	щоквартально	Підвищення рівня обізнаності про переваги вакцинації, довіри до вакцинації та розуміння усіх програмних процесів серед медичних представників
Проактивна комунікація із засобами масової інформації - інтерв'ю, зустрічі з експертами для пояснення проблеми, партнерські проекти з медіа	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ	постійно	Представники медіа мають достатньо інформації про переваги вакцинації, та джерел інформування для якісного висвітлення цієї теми
Інформаційна кампанія про переваги вакцинації для батьків (опікунів/уповноважених представників)	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ	друге півріччя 2019	Підвищення рівня обізнаності про переваги вакцинації, довіри до вакцинації та розуміння усіх програмних процесів серед батьків (опікунів/уповноважених представників) Зниження кількості відмов від вакцинації

Інформаційна кампанія щодо вакцинації у дорослому віці	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я», управління інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Сумської обласної державної адміністрації, ЗМІ	другий-третій квартал 2019 і 2020	Підвищення рівня обізнаності серед дорослого населення щодо вакцинації у дорослому віці Збільшення охоплення вакцинацією дорослого населення відповідно до національного календаря щеплень та вакцинацією проти грипу
Моніторинг негативних матеріалів щодо вакцинації у ЗМІ та соціальних мережах та роз'яснення піднятих питань, переконання аудиторії у перевагах вакцинації	Управління охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації, ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я»	постійно	Покращення ставлення до вакцинації у суспільстві і обізнаності щодо заходів безпеки при вакцинації

Моніторинг та оцінка

Моніторинг та оцінка комунікаційної стратегії необхідні для ефективного досягнення поставлених цілей та впровадження запланованих результатів.

Моніторинг комунікаційної стратегії - це постійний процес, що допомагає отримати інформацію про прогрес щодо досягнення поставлених цілей. Систематичний моніторинг дозволяє виявляти і вносити необхідні зміни.

Ця стратегія передбачає:

- Моніторинг втілення запланованих заходів – чи відбуваються вони відповідно до визначеного плану;
- Аналіз процесів - охоплення аудиторії, якість проведених заходів, зворотній зв'язок від цільових аудиторій і зацікавлених сторін про пророблену роботу. Стратегія повинна модифікуватися відповідно до отриманих результатів;

- Моніторинг зміни поведінки - проміжні результати зміни поведінки цільових аудиторій дозволять краще розуміти чому і як вони відбуваються, що саме сприяє цим змінам. Ці дані важливі для довготермінового планування

Оцінка комунікаційної стратегії проводиться у кінці визначених термінів, вимагає більш комплексного підходу, дозволяє винести уроки для більш ефективної комунікації надалі. В ідеалі оцінка повинна проводитися відносно даних, визначених на початку втілення стратегії комунікації.

Оцінка повинна визначити, чи досягнуто поставлених цілей та результатів, якщо ні, то з якої причини (винесені уроки), якість змін, які відбулися, а також проаналізувати заходи, які посприяли цим змінам. На основі проведеної оцінки розробляється комунікаційна стратегія на наступний визначений період часу.

Методологія:

Формативні (якісні) дослідження	Перед початком та після завершення інформаційних кампаній
Кількісні дослідження	Перед початком та після завершення інформаційних кампаній
Дослідження з обізнаності та практик населення з визначених тем	Перед початком та після завершення інформаційних кампаній
Вимірювання охоплення аудиторії через моніторинг медіа простору та соціальних мереж	Щомісячно

Отже, на прикладі КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» нами проаналізований

стан розвитку системи громадського здоров'я на регіональному рівні в контексті розробки і застосування комунікаційної стратегії на 2018-2020 роки [1].

На підставі проведеного аналізу, в III розділі розглянемо шляхи вдосконалення процесів управління сферою громадського здоров'я на регіональному рівні в Україні.

РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДСЬКИМ ЗДОРОВ'ЯМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

В роботі ми проаналізували розробку та реалізацію в КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» комунікаційної стратегії на 2018-2020 роки на регіональному рівні [1].

Зокрема, ця стратегія передбачає:

- моніторинг втілення запланованих заходів – чи відбуваються вони відповідно до визначеного плану;
- аналіз процесів - охоплення аудиторії, якість проведених заходів, зворотній зв'язок від цільових аудиторій і зацікавлених сторін про пророблену роботу. Стратегія повинна модифікуватися відповідно до отриманих результатів;
- моніторинг зміни поведінки - проміжні результати зміни поведінки цільових аудиторій дозволять краще розуміти чому і як вони відбуваються, що саме сприяє цим змінам. Ці дані важливі для довготермінового планування.

В ході аналізу процесу підготовки і реалізації комунікаційної стратегії КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» нами виявлені певні проблеми на сучасному етапі: недостатня кадрова підготовка і нестача кадрів в центрах громадського

здоров'я, слабка матеріально-технічна оснащеність вказаних служб (в тому числі недостатній рівень цифровізації), недостатнє врахування політики громадського здоров'я в регіональному контексті з боку місцевих органів влади під час децентралізації, критичні рівні охоплення вакцинаціями, недосконалість системи медобліку та звітності, позбавлення самостійного статусу регіонального центру громадського здоров'я в Сумській області та ін. [1].

Пропонуємо інноваційні кроки покращення публічного управління в сфері регіонального громадського здоров'я, зокрема, такі як:

- ініціювання наукових досліджень у сфері громадського здоров'я;
- активізація з боку відповідних співробітників інформаційно-роз'яснювальної та комунікаційної діяльності з місцевим населенням щодо популяризації вакцинації і взагалі тренду культури здоров'я;
- запровадження моніторингу, оцінювання та прогнозування ситуації в сфері громадського здоров'я;
- посилення професійної підготовки кадрів для сфери громадського здоров'я;
- відновлення інституціональної спроможності регіонального центру громадського здоров'я в Сумській області;
- активна цифровізація всіх напрямів діяльності підрозділів громадського здоров'я в регіонах;
- комплексна розробка регіональної політики з обов'язковим урахуванням специфіки питань громадського здоров'я і відповідного кращого світового досвіду;
- подальші зусилля доцільно зосередити на оцінці ефективності системи громадського здоров'я в боротьбі з COVID-19 [1; 18; 19].

Таким чином, аналізуючи глобальні світові тенденції, в сучасній Україні формується і реалізується публічна політика збереження здоров'я та повноцінного життя людей, як однієї із найважливіших цілей спільноти. Україна в своїх євроінтеграційних процесах орієнтується на відповідну

європейську політику, законодавство та практики. Адаптуючи європейське законодавство, в Україні прийнята та діє Концепція розвитку системи громадського здоров'я в Україні. Необхідно вказати, що ця Концепція запроваджує в Україні процес стратегічного планування розвитку системи із залученням зацікавлених сторін. Концепція закладає засади переорієнтації фокусу системи охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення та збереження здоров'я і запобігання захворювань. Для зменшення впливу неінфекційних захворювань впроваджується підхід, який дасть можливість людям самим зробити вибір заходів, спрямованих на зміцнення їхнього здоров'я. Це також дозволить очікувати і вимагати, і від органів місцевого самоврядування зокрема, прийняття відповідних рішень. Впровадження Концепції дасть поштовх для розбудови системи сфери громадського здоров'я в Україні, у тому числі для комплексної реформи системи охорони здоров'я.

Для реалізації цієї концепції необхідно впровадити низку заходів:

- посилення контактів із суспільством з метою промоції діяльності органів громадського здоров'я;
- розвиток кадрових ресурсів у системі громадського здоров'я, внесення змін до національного класифікатора професій за напрямом "громадське здоров'я";
- впровадження електронної системи управління інформацією в лабораторній мережі системи громадського здоров'я;
- розроблення регіональних планів комплексних заходів та програм з профілактики та лікування захворювань, які спричиняють найбільший негативний соціально-демографічний та економічний вплив.

Окремо необхідно відмітити заходи з усунення перешкод у сфері розвитку громадського здоров'я в Україні в умовах урбанізації:

1. покращення комунікації в сфері громадського здоров'я. Мається на увазі техніка інформування та впливу на мотивацію населення щодо збереження здоров'я.

2. запровадження адвокації в сфері громадського здоров'я – діяльність з представництва та захисту інтересів людини в сфері охорони здоров'я.

Таким чином будуть створені інструменти міждисциплінарного, взаємопов'язаного впливу різних публічних політик, які стосуються якості життя людини та її здоров'я. Комплексне використання суб'єктами української публічної політики вказаних практик в ході медичної реформи і запровадження на пряму громадського здоров'я в майбутньому дадуть позитивні результати [5].

Очевидно, що світ та Україна, зокрема, створюють та розробляють міждисциплінарні та взаємопов'язані інструменти для впливу на різні сфери публічної політики щодо якості життя, здоров'я та усунення передумов нерівного доступу до цих благ. Досвід розробки інструментів політики у сфері охорони здоров'я в умовах зростаючої бідності і нерівності, може бути застосований в Україні. Використання таких практик національним урядом для боротьби з бідністю шляхом медичної реформи та посилення на пряму громадського здоров'я дасть позитивні результати. Отже, доцільно казати про появу нового інтегрального терміну в сфері публічного управління та адміністрування, який зараз впроваджується в основні європейські передові дослідження - «культура здоров'я» [9].

ВИСНОВКИ

Таким чином, нами розглянута специфіка промоції сфери громадського здоров'я на регіональному рівні в Україні на прикладі КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних

захворювань» в частині розробці та реалізації відповідної комунікаційної стратегії.

Враховуючи проведений аналіз, можна зробити наступні висновки.

Вплив публічної політики в містах на розвиток культури здоров'я для забезпечення ефективного громадського здоров'я стає актуальним завданням. Використання вказаного стратегічного мислення менеджменту європейських міст дасть Україні можливість виробити власну політику громадського здоров'я, яка буде поєднувати економічний та публічний інструментарій. Тому подальші дослідження в цьому напрямі є надзвичайно перспективними. Містам необхідно забезпечити взаємозв'язок публічної політики, економічних інвестиційних програм і докладати всіх зусиль для справедливого розподілу ресурсів. Поєднання таких підходів до управління, які зроблять здоров'я і благополуччя доступними для всіх, сприятиме впровадженню інновацій і використання інвестицій для популяризації здорового способу життя та профілактики захворювань. Таким чином, за допомогою інструментів публічної політики в сфері громадського здоров'я буде формуватися культура здоров'я в місті як багатогранна концепція, і місто постає кластером здорового способу життя [19].

Щодо перспективних напрямів цифровізації, то на сьогодні для України актуальними в галузі медицини визначено:

- впровадження автоматизованих інформаційних галузевих систем, які, зокрема, дають змогу перейти до ведення медичної документації в електронному вигляді;
- розвиток телемедицини;
- удосконалення розвитку системи моніторингу стану здоров'я населення;
- створення та впровадження нових комп'ютерних технологій профілактики захворювань, діагностики, забезпечення лікувальних процесів;
- створення загальнодоступних електронних медичних ресурсів;

– розробка методів самодіагностики та побудови власної парадигми здоров'я методами е-медицини [32].

Водночас, враховуючи основні складові та фактори громадського здоров'я, можна пропонувати такі напрями запровадження нових цифрових технологій на регіональному рівні у сфері його забезпечення:

– удосконалення процедур регуляторної політики та вироблення публічних стратегій, програм і проєктів забезпечення громадського здоров'я на основі цифрових технологій;

– конкурсне фінансування проєктів цифровізації у сфері громадського здоров'я;

– дослідження та опитування населення; інституціоналізація використання доказів досліджень у прийнятті рішень, пов'язаних із здоров'ям;

– навчання та просвітництво населення, в тому числі розроблення з цією метою спеціальних додатків, ігор, програм тощо щодо збереження здоров'я;

– розвиток страхової системи;

– забезпечення безпеки дорожнього руху;

– збереження довкілля;

– дотримання принципів «розумного будівництва»;

– виробництво і контроль продуктів харчування;

– сприяння обміну знаннями;

– кластеризація у сфері громадського здоров'я, в тому числі створення формальних інтегрованих структур;

– використання соціальних медіа для попередження захворювань та здорового способу життя;

– забезпечення доступу до передових знань, в тому числі з використанням іншомовних ресурсів;

– упровадження стандартів здорового життя та праці в діяльність підприємств, установ і організацій;

– сприяння доступу до медикаментів, обладнання, здорового харчування;

- захист прав інтелектуальної власності;
- забезпечення конфіденційності та безпеки даних людей;
- етика цифрової взаємодії та ін.

Наведений перелік може бути розвинутий по мірі виявлення і розкриття нових складових і факторів громадського здоров'я [18].

Констатуємо, що в Україні загалом сформовано правові засади для розвитку громадського здоров'я. Головним координатором у процесі подальшого такого розвитку слід визначити Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. Рекомендуємо використовувати мережевий підхід до налагодження взаємодії Центру з регіонами, що дозволить системно впроваджувати культуру здоров'я на місцях. При цьому належну увагу слід приділити заходам з попередження захворювань та формування сприятливого життєвого середовища. З цією метою, безумовно, слід посилювати фінансову та інституційну спроможність Центру. Крім результатів у сфері збереження здоров'я, такий підхід суттєво сприяв би й виконанню домовленостей в рамках Угоди про асоціацію з ЄС [18].

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка щодо комунікаційної стратегії з пріоритетних питань громадського здоров'я у Сумській області на 2018-2020 роки / ДУ «Сумський обласний центр громадського здоров'я». - 2018. – 23 с.
2. Бадіков Т. Чи готові регіони до цифровізації та продовження медреформи? (від 06 листопада 2019 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5dc2d3206f5aa/> (дата звернення: 25.09.2021).
3. Банчук М. В., Дзюба О. М. Міжгалузева взаємодія - одна із головних передумов ефективності державної політики в охороні здоров'я //Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №. 7. – С. 114-117.
4. Белова І.В., Д'яконова І.І., Таранюк Л.М., Деміхов О.І. Аналіз факторів впливу на смертність, спричинену захворюванням на COVID-19 // Вісник СумДУ, Серія «Економіка», вип.№3, 2020 рік, С. 164-173.
5. Деміхов О.І. Взаємозв'язок урбанізації з формуванням і реалізацією публічної політики громадського здоров'я в Україні / О.І. Деміхов //Аспекти публічного управління.-Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. - №12, ТОМ 7, С. 59-69. DOI: 10.15421/151965.
6. Деміхов О.І. Електронне урядування як пріоритетний напрям забезпечення публічної політики в сфері громадського здоров'я в Україні / О.І. Деміхов// Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю “Розвиток публічного управління в Україні” (Львів, ЛРІДУ НАДУ, 23-24.04.2020 р.). – С.79-83.
7. Деміхов О.І. Електронні інструменти громадського здоров'я як відповідь на виклики пандемії на регіональному рівні / О.І. Деміхов // Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф.: у 3 томах (Київ, НАДУ, 22.05.2020 р.). Том 2, с. 93-95.

8. Деміхов О.І. Зв'язок економічної і публічної політик в сфері громадського здоров'я міського населення в умовах глобалізації /О.І. Деміхов // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи: матеріали науково-практичної конференції (м.Харків, ХарРІДУ НАДУ, 26 березня 2020 р.) - С.2-4.
9. Деміхов О.І. Інституціональний механізм забезпечення публічної політики громадського здоров'я в умовах подолання бідності / Institutional mechanism for public health policy in conditions of poverty alleviation // Університетські наукові записки, 2020, №2, С. 163-175.
10. Деміхов О.І. Інституціональні засади розвитку громадського здоров'я в Україні/ О.І. Деміхов// Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених за міжнародною участю “Теорія та практика публічного управління та адміністрування у ХХІ сторіччі” (Київ, НАДУ, 22.11.2019 р.)
11. Деміхов О.І. Міжсекторальна складова структурно-функціональної моделі управління: методологія розробки регіональних програм профілактики та оцінки її ефективності (на прикладі дитячого населення окремих адміністративних областей України) /О.І. Деміхов //Аспекти публічного управління.-Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2020. - ТОМ 8 (2), С. 54-62.
12. Деміхов О.І. Нормативно-правове забезпечення компонентів структурно-функціональної моделі публічного управління (на прикладі бронхолегеневої дисплазії) // Університетські наукові записки, 2021, №1, С.74-81.
13. Деміхов О.І. Публічна політика в сфері громадського здоров'я: можливості доступу до здорового життя для місцевих громад / О.І. Деміхов// Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах» (Ірпінь, Університет ДФС України, 19.03.2020 р.) (електронне видання). С. 466-468.

14. Деміхов О.І. Стан забезпечення благоустрою територій в Україні в контексті впливу на громадського здоров'я: оновлення публічної політики // Актуальні проблеми публічного управління (ХарІДУ НАДУ), 2021, №1, С.194-203.
15. Деміхов О.І. Стратегія регіонального розвитку громадського здоров'я в Україні: інноваційні аспекти // Актуальні проблеми публічного управління (ОПІДУ НАДУ), 2021, №2, С.32-41.
16. Деміхов О.І. Цифрова трансформація громадського здоров'я в Україні // Університетські наукові записки, 2021, №2, С.26-32.
17. Деміхов О.І., Белова І.О., Таранюк Л.М. Актуальні тенденції впровадження елементів електронного урядування в сфері громадського здоров'я в умовах епідеміологічної загрози / Current trends in the introduction of e-government elements of public health in a global pandemic // Університетські наукові записки, 2020, №3, С.51-59.
18. Деміхов О.І., Дегтярьова І.О. Розвиток організаційно-правових засад застосування цифрових технологій у сфері громадського здоров'я в Україні / О.І. Деміхов, Дегтярьова І.О. // Збірник наукових праць НАДУ - Київ: НАДУ, 2020. - № 1 - С.80-87.
19. Деміхов О.І., Дегтярьова І.О., Місто як кластер здорового способу життя: зв'язок публічної політики громадського здоров'я з формуванням культури здоров'я в місті // «Демократичне врядування» (електронне видання), Львів, 2020, 1, С.115-124.
20. Деміхов О.І., Мальонкіна І.С. Застосування інструментів електронного урядування для модернізації системи громадського здоров'я в Україні / О.І. Деміхов, І.С. Мальонкіна //Матеріали Міжнар. н.-пр. конф. студентів та молодих вчених ім. проф. Балацького О.Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку» (Суми, 16-18 квітня 2020 р.) (електронне видання), С.155-156.
21. Деміхов О.І., Шипко А.Ф., Шкляр С.П. Правовий напрям публічної політики у сфері громадського здоров'я в аспекті забезпечення соціальної

підтримки вразливих верств населення / Legal Component of Public Policy in the Field of Public Health in the Aspect of Providing Social Support for Vulnerable Sections of the Population // Університетські наукові записки, 2020, №5, С. 53-62.

22. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у 2 ч. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я. Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. проф. М. М. Білинської, проф. Я. Ф. Радиша]. – К. : НАДУ, 2013. – Ч. 1. – 396 с.

23. Князевич В. М., Авраменко Т. П., Короленко В. В. Перспективи розвитку публічного управління у сфері громадського здоров'я України в умовах системних змін // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія: Державне управління. – 2016. – №. 1. – С. 56-65.

24. Офіційний вебсайт Державної установи «Сумський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ses.sumy.ua/statut/> (дата звернення: 05.03.2021).

25. Офіційний вебсайт Сумської обласної ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/rishennja-oblasnoji-rady/7-sklykannja/category/200-rishennja-29-sesiji-25102019.html> (дата звернення: 06.03.2021).

26. Офіційний сайт В.Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: http://estetmed.org/?page_id=42 (дата звернення: 18.10.2021).

27. Офіційний сайт Сумської обласної ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/rishennja-oblasnoji-rady/7-sklykannja/category/204-rishennja-31-sesiji-20122019.html> (дата звернення: 06.03.2021).

28. Патент на корисну модель №148886, UA, МПК А61В 5/00. Спосіб оцінки профілактичного потенціалу населення регіону з урахуванням рівня якості довкілля // О.І. Деміхов, В.Ф. Орловський, І.О. Дегтярьова, Н.В. Деміхова, Л.В. Черкашина, Г.С. Барчан, А.С. Шкляр, А.О. Деміхов (Україна); СумДУ. – № u202101259; заяв. 15.03.2021; опубл. 29.09.2021, Бюл. № 39.

29. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1002-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/pras/249618799> (дата звернення: 10.10.2021).
30. Розвиток державного управління реформуванням охорони здоров'я в Україні на регіональному рівні: стан, проблеми, перспективи : метод. рек. / авт. кол. : Т. П. Авраменко, Л. І. Жаліло, О. І. Мартинюк та ін. - К. : НАДУ, 2013. - 48 с.
31. Сайт КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань» - посилання - <https://narkosumu.lis.org.ua/85-2/> (дата звернення: 18.11.2021).
32. Сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://phc.org.ua/news/seminar-cifrovi-tekhnologii-okhoroni-zdorovya-v-sferi-protidii-tuberkulozu> (дата звернення: 21.02.2020).
33. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір: №105187 від 04.06.21р. «Аналіз результативності впровадження системи протиковідних заходів країнами як елемент стабілізації безпеки здоров'я населення у світі» / Таранюк Л.М., Д'яконова І.І., Белова І.В., Замора О.М., Деміхова Н.В., Деміхов О.І.
34. Скрытые города: выявление и устранение несправедливости в отношении здоровья в городах // Доклад ВОЗ и Программы ООН по населенным пунктам. - WHO Kobe Centre-UN-НАВИТАТ, 2010. - 20 с.
35. Співак М. В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Видавництво «Логос», 2016. 536 с.
36. Таранюк Л.М., Д'яконова І.І., Белова І.В., Замора О.М., Деміхова Н.В., Деміхов О.І. Аналіз результативності впровадження системи протиковідних заходів країнами як елемент стабілізації безпеки здоров'я населення у світі // Вісник СумДУ, Серія «Економіка», вип.№1, 2021 рік, С. 85-94.

37. Таранюк, Л., Замора, О., Деміхов, О. (2020). Механізм синергетичної взаємодії інструментів публічної політики центральних банків з урядами їх країн як елемент підвищення рівня розвитку економіки в умовах епідемічної загрози. *Аспекти публічного управління*, 8(5),13–21. doi: 10.15421/152089.
38. Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я : кол. моногр. / О. В. Баєва, М. М. Білинська, Л. І. Жаліло [та ін.] ; за ред. О. В. Баєвої, І. М. Солоненка. – К. : МАУП, 2007. – С. 24–29.
39. Demikhov O., Dehtyarova I. Eurointegration aspects of public housing policy in forming public health strategies in Ukraine / O. Demikhov, I. Dehtyarova // *Collection of Academic Papers "Efficiency of Public Administration"*, Lviv, 2020, 2, p.28-34.
40. Demikhov O. "Chapter 5. Public Health Policy Communication with Other Policies in the Context of Inequality," in *Social Inequality as a Global Challenge*, River Publishers, 2021, pp.89-104.
41. Demikhov O. Current aspects of digitalization in the area of public health in Ukraine in conditions of epidemiological threats /O. Demikhov// *SocioEconomic Challenges: International Scientific and Practical Online-Conference* (Sumy, Ukraine, Sumy State University, March 22-23, 2021) - P.51-53.
42. Public health programmes and policies in Ukraine: development, design and implementation. May 2017. Centre for Health Service Studies University of Kent: E. Gadsby, S. Peckham, A. Kvit, K. Ruskykh, P.16-22.
43. Shipko, A., Shklyar, S., Demikhov, O., & Dzwigol, H. (2020). Public health services: implementation of healthcare technologies / *Health economics and management*.